

Stockholm 26 augusti 2024

## **Remissvar av betänkandet SOU 2024:34 Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (diarienummer Ku2024/00602)**

### **Sammanfattning av Sveriges Skolledares synpunkter**

Sveriges Skolledare, som företräder chefer och ledare inom hela utbildningsväsendet, har fått betänkandet av 2023 års parlamentariska public service-kommitté på remiss. Förbundet avser lämna yttrande endast över de delar av betänkandet som berör utbildningsområdet och skolledares möjligheter att utföra sina uppdrag som chefer och ledare i utbildningsverksamhet.

Sveriges Skolledare vill särskilt betona vikten av att UR:s uppdrag, programutbud och insatser värnas. Det är viktigt för såväl skolan som samhället i, stort både i allmänhet och i tider av höjd beredskap.

Vi ställer oss frågande till hur oberoendet och långsiktigheten för public service påverkas av att den parlamentariska kommittén är oenig kring betänkandet. Vi ställer oss också frågande till om den föreslagna medelstilldelningen täcker behovet av satsningar för att klara krisberedskapsuppdraget. Vi ser därutöver vissa oklarheter kring hur betänkandet ser på public service-bolagens samarbete i händelse av högsta beredskap eller krig.

### **Generella ställningstaganden**

Sveriges Skolledare ser med stor oro på att kommittén inte har lyckats presentera ett utredningsförslag som en bred majoritet i riksdagen kan stå bakom. I Sverige har vi en tradition av att viktiga mediepolitiska förändringar får ett tydligt och starkt stöd över partigränserna. Att frångå denna princip är mycket bekymmersamt.

En fungerande och inkluderande demokrati bygger på välinformerade och engagerade medborgare, och en av grundpelarna för detta är oberoende och fria medier samt en stark public service.

Det är centralt ur ett demokratiperspektiv att oberoende aktörer kan granska makten i samhället, inklusive den politiska makten. Objektiva nyhetskällor och

tillgång till tillförlitliga och högkvalitativa utbildningsresurser är avgörande för skolans verksamhet och för en informerad allmänhet, och för att elever och lärare ska kunna värdera trovärdigheten i information från olika digitala kanaler och sociala medier. Detta bidrar i högsta grad till att motverka spridningen av grundlösa konspirationsteorier eller våldsamma upplopp baserade på falska nyheter, vilket vi har sett exempel på både i Sverige och internationellt.

Ett brett public service-utbud som inte bara fokuserar på nyhetsbevakning utan också på att skildra livet i alla delar av landet och för olika samhällsgrupper främjar ökad förståelse och ett mer inkluderande samhälle. Ett varierat programutbud är också viktigt för att public service ska vara relevant för hela befolkningen och kunna stödja skolans demokratiuppdrag.

Fria och självständiga medier är därför en hörnsten i en fungerande demokrati. För att minska risken för politisk påverkan måste vi värna mediernas oberoende. För skolans område gäller detta särskilt för Utbildnings Radion (UR), som behöver kunna fortsätta erbjuda kvalitativt utbildningsmaterial utan att påverkas av politiska eller kommersiella intressen. UR har enligt vår bedömning en viktig roll att spela inom utbildningssystemet. UR har till uppgift att bedriva programverksamhet inom utbildningsområdet i allmänhetens tjänst med ett särskilt uppdrag att göra innehåll som fokuserar på både journalistik och pedagogik. Detta innebär att UR ska producera och sända radio- och tv-program som främjar utbildning, folkbildning och demokrati. Verksamheten ska präglas av oberoende och stark integritet. Verksamheten ska bedrivas självständigt i förhållande till staten och gentemot ekonomiska, politiska och andra intressen i samhället.

UR ska erbjuda ett varierat programutbud för barn och unga, inklusive nyheter och fakta. Programmen ska ta hänsyn till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper eller är teckenspråkiga. UR har även ansvar för att producera program för särskilda målgrupper med fokus på livslångt lärande, inklusive för personer med funktionsnedsättning, och ska verka för att hela utbudet görs tillgängligt för alla medborgare.

I tider av desinformation och höjd beredskap spelar UR:s programutbud en viktig roll för samhället. Det är därför av största vikt för skolan och utbildningssystemet i stort att UR:s uppdrag, programutbud och insatser värnas. I det ingår att UR:s finansiering säkras utan att verksamheten påverkas negativt.

## Specifika kommentarer till utredarens förslag

### Kapitel 8: Hur public services innehållsuppdrag ska utformas

Sveriges Skolledare instämmer i kommitténs bedömning att innehållsuppdraget under nästa tillståndsperiod bör vara brett formulerat. Detaljregleringar ska i möjligaste mål hållas borta för att värna oberoende och integritet.

Vi välkomnar att betänkandet lyfter att UR särskilt ska fokusera på det folkbildande uppdraget, livslångt lärande och MIK. Det är viktigt att UR fortsätter att utveckla och tillhandahålla kvalitativa utbildningsresurser som stödjer läroplanen och undervisningsmålen. UR:s roll att producera och sprida utbildningsprogram är viktig för skolans verksamhet.

Sveriges Skolledare ställer sig dock frågande till hur UR ska hantera uppdraget att särskilt prioritera det som kommersiella medier inte täcker. UR har idag ett nischat programutbud som täcker ett viktigt behov för skolan. Nu producerar inte UR läromedel, och det är heller inte ett läroverktyg i den bemärkelsen även om det är multimodalt, men vi vill ändå lyfta fram att UR:s innehåll faktiskt konkurrensutsätts av olika edtechbolag som förutom att kosta stora summor pengar för skolhuvudmännen, också kan vara svåra att säkerställa att de håller god kvalitet.

På samma sätt ställer sig Sveriges Skolledare frågande till hur UR ska förhålla sig till uppdraget att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra på området när innehållsuppdraget blir teknikneutralt. Om edtechbolag som gör rörligt eller talat innehåll börjar göra likande program som UR idag gör, vilka konsekvenser får då uppdraget att prioritera annat än kommersiella medier samt uppdraget att förstärka, bredda och komplettera andras insatser? Vi ser en risk att det kan komma att sätta UR:s verksamhet i en konkurrenssituation som inte är gynnsam.

Det är ett stort problem att floran av digitala verktyg för skolan är alldeles för stor idag, och att kravställningen i upphandlingen allt för ofta brister. Att inte kunna få en överblick och kunna värdera kvaliteten på olika verktyg skapar problem för personalen som inte bidrar till att öka kvaliteten i undervisningen.

Idag har edtechbolagen och förvaltningen som styr upphandlingen av digitala verktyg ett stort inflytande över hur skolans digitalisering organiseras, och rektorer och lärare riskerar att hamna i händerna på ickefunktionella verktyg som upphandlats utan inflytande från skolans professioner. Just därför är det viktigt att UR:s programutbud värnas, eftersom det kommer från en opartisk aktör med ett nationellt uppdrag, och bidrar till skolans verksamhet med sin särart.

Sveriges Skolledare vill också särskilt betona vikten av att Komvux får del av UR:s programutbud. Inom delar av Komvux är den digitala litteraciteten

generellt lägre än i andra delar av utbildningsväsendet, vilket gör att UR:s programutbud kan ha stor relevans för gruppen.

### **Kapitel 17: Ökat samarbete mellan public service-företagen**

Sveriges Skolledare stödjer förslaget om ökat samarbete mellan public service-företagen för att stärka deras verksamhet och förbättra effektiviteten. Ett närmare samarbete mellan UR, SVT och SR kan stärka kvaliteten och tillgängligheten till utbildningsmaterial för skolan när bolagen samarbetar över de olika plattformarna. Sveriges Skolledare vill särskilt styrka att UR:s programutbud inom utbildningsområdet spelar en viktig roll vid kris och höjd beredskap, och att det är mycket viktigt att UR:s material snabbt kan nå ut till en bred publik vid extraordinära händelser. Under Coronapandemin och när Ryssland inledde sitt anfallskrig av Ukraina spelade UR en viktig roll i att få ut bra utbildningsinnehåll till skolor.

Sveriges Skolledare ser över lag positivt på möjligheten att UR kan samarbeta närmare med skolor för att säkerställa att deras program direkt stödjer undervisningen och främjar folkbildning.

Kommittén har inte haft i uppdrag att utreda om de tre public service-bolagen bör slås ihop, men tar ändå upp frågan i kapitlet. Sveriges Skolledares åsikt i frågan är att UR:s särart bör värnas då deras uppdrag så tydligt knyter an till skolans uppdrag, vilket de andra public service-bolagen inte gör. Vi ser en risk att en sammanslagning kan få till följd att UR:s pedagogiska innehåll minskar i omfattning vilket kan få negativa konsekvenser för skolan.

### **Kapitel 18: Säkerhets- och beredskapsfrågor**

Sveriges Skolledare ställer sig positivt till att UR:s roll i att stötta skolan vid höjd beredskap särskilt skrivs fram i betänkandet. Såväl Coronapandemin som Rysslands anfallskrig av Ukraina visade på hur viktigt UR:s programutbud var för skolan. Vid en framtida krissituation är det bra att UR har ett särskilt uppdrag att stötta skolan.

Sveriges Skolledare stödjer till fullo betänkandets förslag om att public service-bolagen ska ha en stark beredskap för att kunna fortsätta verksamheten under krissituationer. UR:s ansvar för beredskapsarbete, med särskilt fokus på utbildning och information, måste prioriteras. Det är av största vikt att UR får tillräckliga resurser för att upprätthålla sitt utbildningsuppdrag även vid höjd beredskap.

Sveriges Skolledare ställer sig frågande till varför betänkandet är så otydligt när det gäller UR:s programinnehåll i situationer av högsta beredskap och varför UR:s resurser ska tillfalla SR och SVT vid högsta beredskap. Försvarsberedningen har konstaterat att skola och förskola är samhällsviktiga

verksamheter som ska fungera även vid höjd beredskap och krig. Både för att barn till krigsplacerade föräldrar ska tas omhand och få utbildning, och för att stärka demokratin när denna hotas. Vi ställer oss frågande till varför det saknas en tydlig analys av vilka konsekvenser en resursöverföring till SVT och SR kan få för utbildningsväsendet i stort. Det är viktigt att säkerställa att UR resurser inte omdirigeras till andra public service-aktörer under krissituationer, då detta kan undergräva UR:s förmåga att tillhandahålla högkvalitativt utbildningsinnehåll. Finansieringsmodellen bör vara sådan att UR kan planera långsiktigt och säkerställa kontinuitet och kvalitet i sina utbildningsprogram.

### **Kapitel 19: Medelstildelning**

Sveriges Skolledare anser att det är avgörande att public service-bolagen får en långsiktig och stabil finansiering för att både klara nuvarande uppdrag, och för att klara av den ambitionshöjning som betänkandet föreslår. Vi delar inte betänkandets åsikt att det går att effektivisera verksamheterna samtidigt som bolagen kan fortsätta bidra med högkvalitativt och folkbildande innehåll, och dessutom göra nödvändiga satsningar för att klara en situation av höjd beredskap. Med den medelstildelning som föreslås riskerar programutbudet få minskad relevans, vilket i sin tur riskerar att minska intresset för public service, i tider där opartisk media är viktigare än någonsin. Det borde enligt Sveriges Skolledares synvinkel vara prioriterat för staten att göra infrastruktursatsningar för att klara av samhällsläget. I dessa infrastruktursatsningar bör det ingå att säkerställa att public service har tillräcklig finansiering för att klara sitt uppdrag.



Ann-Charlotte Gavelin Rydman  
Förbundsordförande  
Sveriges Skolledare



Linnéa Plöen Casterud  
Föredragande/Opinionschef  
Sveriges Skolledare